

דפי עיון

"ליהודים היתה אורה" אמר רבי יהודה:
אורה - זו תורה.

וכך הוא אומר:

"כי נר מצוה ותורה אור" [מגילה ט"ז]

לזכרה של: אורה מושקוביץ ע"ה
משואות-יצחק

במפרשים

יו"ל ע"י מ. מושקוביץ * משואות-יצחק 79858 ד.ג.שדה-גת * טל': 08-8616173 * פקס: 08-8616174

שנת תשע"ו

פרשת וישלח

א. באור יש"ר .

פרק לב' פסוקים ב', ג', ד' :

(ב) וישגעו בו מלאכי אלהים. מלאכים ממש, והיתה המראה הזאת ליעקב להודיעו שלא יירא מאויביו, כי רבים אשר אחרו מאשר אחס, ולקיים לו ההבטחה שאמר לו האל בבית לבן, שוב אל ארץ אבותיך ואהיה עמך: (ג) מחנים. שתי מחנות, מחנהו ומחנה העליונים לומר כי מחנהו בארץ כמחנה המלאכים כלם מחנות אלהים מברכים לו ומודים לו בייחודו: (ד) וישלח יעקב מלאכיו. לפי שיעקב היה שב עתה לבית אביו נתיירא פן ידע עשו שהוא בא בדרך ויבא נגדו להרגו בעצור הברכות שלקח ממנו, לכן בקש לפייסו בדברי רצון, ואעפ"י שלא היה לריון לעבור דרך ארצה שעיר לילך לחברון, מ"מ שלא אליו חיזה אנשים מעבדיו לבשר לו ביאתו ולחת לו שלום כדרך האוהבים העושים כן זה לזה, ועשה כן כדי להכיר כוונת אחיו, אם אבדה שנחתו עליו או עדיין מנקה רעתו, ולזה אמר הכתוב ששלחם לפניו, כדרך ששלח אנשים לפניו (דברים א' כ"ב) שהלכו לתור את ארץ כנען, אף כאן שלחם לרגל את מחשבת עשו, כי מתוך דברי תשובתו יבין מה שגלבו עליו: שדה אדום. לשון שדה יאמר לפעמים על שדות הזריעה, ולפעמים על מדברות, ופעמים על הארצות והמדינות כמו ויברח יעקב שדה ארם (הושע י"ב י"ג), וכן לגור בשדי מואב (רות א' א'), אף כאן שדה אדום, בארץ שדר שם אדום:

עאלות:

1. למה פרשנו צומד על כק שאכן הן אלה מלאכים de ann?
2. איך פרשנו אמין את האויע: "מחניים" כאן?
3. למה שלח יעקב שליחים לציון ומה היתה מטרתם?
4. על אינה אלה - שלח נא אלה כאן - צונה כק פרשנו?
5. מה קשה לו פי: "שדה אדום" ומה מצנהו?

* * *

ב. אור החיים.

פרק לב' פסוק: יד': (יב) הצילני נא. אומרו נא לשון בקשה גם לשון עתה פני לכל יפרץ בו עשו ויאמר ה' כי הוא ישיב כל אשר לו למשנה, לזה התפלל לפני ה' שיצילהו ויעמידו בירו את אשר הגיעו עתה ולא תעשה נדיו של עשו תושיה הגם שישוב ה' שבותו אחרי כן:

מנד אחי וגו'. נש"י ז"ל פ"י אחי שאינו נהג עמי כאח אלא כעשו הרשע, ולדבריו ז"ל לא קנה לו לומר אלא מנד אחי עשו ומוכן הדבר מיתור אומרו עשו פי אין לו אח וזלתי:

וישלה

אכן נתכונן להתפלל להיות שהיו לעשו ב' בחינות התקף האחד לצד זכות יצחק והב' לצד גדל תקפו ומעלתו וצריך חזק גדול להנצל ממנו לזה התפלל שלא תצמד לו זכות אבות. והוא אומר הצילני נא מיד אחי הגם שאח עשו ליצקב ואף על פי כן אני מתפלל. וינגד בחינת גדל תקפו אמר מיד עשו ונדוע הוא בנושא נרם:

עוד יבון לומר על זה הדרך הצילני נא מיד אחי אם יתחכם עליו להרע ברמאות אחיה שהוא דרך שאין יצקב יכול להנצל ממנו, מיד עשו אם יפרסם רשעו להרע גם לזה הדרך לתפלה להצילו מיד: עוד יבון להזכיר רשעותו של עשו, הא' מיד אחי והוא מבקש להרג את אחיו האם יש רשע כזה ויש בדיו להשפילו לפני יצקב, ועוד מיד עשו שמפרסם ברשע לבר מעון זה ולא ימוט צדיק לפני רשע:

אלוה

1. איך פרשנו מיין כאן את: "נא"?
2. פרשנו מתייחס לביורו של רש"י על הקטע "מיד אחי מיד ציון" מה קושי אפרי כאן ואיך פרשנו מסבירו?
3. כשני הקטעים האחרונים מנסה פרשנו לצייר את רשעתו של ציון, וצ"ל כן את הצורך בתפילה מיוחדת, הסבר.
4. מה המסקנה של יצקב לבי זה?

* * *

ג. מדרש רבה.

ג. (ח"ט) יי' חץ את העם וגו' - למדתך תורה דרך ארץ שלא יהא אדם עומן כל ממונו בנזות אצת, ממי אמה למד, מיצקב, שנאמר: 'יחץ את העם וגו'', וכן הוא אומר: (מ"א י"ד) 'יחביאם חמשים איש במערה'.

פרק לב' פסוקים ח' - לג, ד'

י' אמר אם יבא עשו אל המחנה האחת והכהו - אלו אחינו שבדרום, ונהיה המחנה הנשאר לפליטה' אלו אחינו שבגלות. אמר ר' הושעיה: אף על פי שנשארו לפליטה מתענים היו עלינו בשני ובחמישי.

ה. (יא) אקטנתי מכל הסודים וגו' - אמר ר' אבא בר קהנא: איני כדאי. ר' לוי אומר: כדאי אני, אבל 'קטנתי מכל וגו'.

ה. (לב) אינן רח לו השמש וגו' - אמר ר' ברכיה: ולמי לא ירחה השמש? אלא 'לו' - לרפואתו, אבל לאחרים - אורה. ר' הונא בשם ר' אבהו אומר: כך היתה השמש מרפא באבינו יצקב, ומלהטת בעשו ובאלופיו. אמר לו הקדוש ברוך הוא: את סמן לבניך, מה את השמש מרפא בך, ומלהטת בעשו ובאלופיו, כך בניך תהא השמש מרפא בהן, ומלהטת בעובדי כוכבים - מרפא בהן: (מלאכי ג' ט) 'וירחה לכם יראי שמי שמש צדקה ומרפא בכנפיה', ומלהטת בעובדי כוכבים: (שם שם י"ט) 'כי הנה היום בא בער כתנור וגו' ולהט אתם וגו'.

ט. (ד) יי' רץ עשו לקראתו וגו' וישקוהו - נקוד עלית. אמר ר' שמעון בן אלעזר: בכל מקום שאמה מוצא כתב רבה על הנקדה, אמה דורש את הכתב; נקדה רבה על הכתב, אמה דורש את הנקדה. כאן לא כתב רבה על הנקדה, ולא נקדה רבה על הכתב, אלא מלמד שנכמרו רחמיו באומה השעיה ונשקו בכל לבו. אמר לו ר' ינאי: אם כן למה נקוד עליו? אלא מלמד שלא בא לנשקו אלא לנשכו, ונעשה צנארו של אבינו יצקב של שיש, וקחו שניו של אותו רשע. ומה תלמוד לומר: 'ויבכו', אלא זה בוכה על צנארו, וזה בוכה על שניו. ר' אבהו בשם ר' יוחנן מימי לה מן הקא: (סיר"ה) 'צנארו כמגדל השן וגו'.

אלוה

1. קטע הראשון מלמדים המדרש "דרך ארץ", מהי הוכחתו מן הטקסט 6613?
2. מה לימד ר' הושעיה כאן?
3. מה בדיוק המחלוקת בין ר' אבא בר כהנא לבין ר' לוי?
4. איך ומה לומדים מן הנאמר "וירח לו השמש"?
5. עלוה כצ"ל מדרש לומדים את הניקוד על "ויקחו" התוכל להסבירט ומה ההפך? ביניהם?

פרק לג' פסוק יא':

השלימות מביאה שמחה. כל התקדמות בסולם השלימות בכל תחום שהוא משמחת את האדם וגורמת לו אשר:

"אמר ר' תנחום אמר ר' חנילאי כל אדם שאין לו אשה שרוי בלא שמחה בלא ברכה בלא טובה" (יבמות ס"ב ע"א) פירוש: כל שמחה הוא מפני השלימות, כי כאשר אחד (הוא) בשלימות או בא השמחה, ואין אדם בשלימות כאשר אין לו אשה ולכך (-ולכן) שרוי בלא שמחה.

(חידושי אגדות א' ע' קל"ג)

וכך גם כל מצוה המקדמת את האדם אל השלימות באחד מתחומים אלו (שלם עם עצמו, עם זולתו ועם בוראו) ראוי לעשותה בשמחה שהרי כל השלמה משמחת:

המצוה היא להשלמת (-לשם השלמת) האדם לכך (-לכן) ראוי שתהיה המצוה בשמחה, כי השמחה היא מצד השלימות ואשר יש לו שלימות הוא שמח ואז ראוי שתשרה השכינה עליו לגמרי כי "אין השכינה שורה רק מתוך שמחה" (שבת ל' ע"ב) ומה שאין השכינה שורה רק מתוך שמחה, מפני כי אין ה' יתברך מתחבר רק אל השלם כמו שהוא יתברך שלם בתכלית השלימות, ודבר זה שייך כאשר עושה המצוה, שהוא שלימות האדם, בשמחה ואז האדם שלם לגמרי ואז השכינה שורה.

(נתיבות עולם א' ע' ע"ה)

אך לא כל שלימות ראויה לשמחה אמיתית. שלימות גופנית אינה כמו שלימות רוחנית. השלמה בעושר, למשל, איננה דומה להשלמה שמשגיג אדם במצוות שבינו לבין עצמו לבין זולתו או לבין בוראו. שמחה אמיתית יש רק במישור הרוחני ורק שמחה כזו ראוי לשבחה ולהללה:

"כתיב ושבחתני אני את השמחה וכתיב ולשמחה מה זו עושה ולא קשיא. ושבחתני אני את השמחה זו שמחה של מצוה ולשמחה מה זו עושה זו שמחה שאינה של מצוה ללמדך שאין שכינה שורה וכו' אלא מתוך דבר שמחה של מצוה" (שבת ל' ע"ב) בארנו דבר זה במקומות הרבה מאד מענין השמחה שהיא שלימות הנפש. וכאשר השמחה היא של מצוה, אז השלימות הזו (היא) שלימות אלוקית, ושלימות הזו ראוי לשבח. אבל השלימות שאינה אלוקית רק שלימות גופני מה זאת? (לשמחה מה זו עושה?) רק כאשר השלימות הוא אלוקי אז יש לשבח השמחה הזאת.

(חידושי אגדות א' ע' י"ד)

וכך גם לגבי "ההשלמה הכלכלית" העומדת בראש מעיינו של אדם (מעבר לפרנסה הנחוצה לקיומו) כותב המהר"ל:

כאשר יש לו שמחה בשביל עושרו דבר זה אינו נחשב לכלום, כי העושר אינו השלמת האדם (אינו בעל ערך אם הופך הוא להיות מטרה לכשעצמה ולא רק אמצעי ועזר כדי להגיע לשלימות רוחנית).

(נתיבות עולם א' ע' ע"ה)

אלות

1. קרא שם את הפסוק איך ולמה לאו? פרשנו את דבריו דוקא מפסוק זה?
2. עלה עליו קיימות אצל האדם, מה הם ומה ההבדל ביניהם?
3. על מה ומתי יש מקום לשמחה?
4. איך הנשואין מביאים לשמחה?
5. למה הצויר אינו יכול להביא לשמחה?